

Svar på skriftligt spörsmål SSS 70/2015 rd

Svar på skriftligt spörsmål om översyn av translagen och om transpersoners rättigheter

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärande talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 70/2015 rd undertecknat av riksdagsledamot Hanna Sarkkinen /väntst.:

Hur tänker regeringen främja tillgodoseendet av transpersoners mänskliga rättigheter och när tänker regeringen överlämna en proposition till riksdagen om ändring av translagen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt Finlands grundlag (731/1999) ska konstitutionen trygga människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter (1 § 2 mom.). Alla har rätt till personlig frihet och integritet (7 §) och skydd för privatlivet (10 §). Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person (6 §). Finland deltar i internationellt samarbete i syfte att säkerställa mänskliga rättigheter (1 § 3 mom.). Det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses (22 §). Tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna har konkretiserats i lagstiftningen enligt de förutsättningar som fastställs i grundlagen.

Enligt artikel 8 i Europakonventionen (Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna; FördrS 18–19/1990) har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv. Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välbefinnande, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Enligt artikel 12 har giftasvuxna män och kvinnor rätt att ingå äktenskap och bilda familj i enlighet med de nationella lagar som reglerar utövandet av denna rättighet. Enligt artikel 14 ska åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen säkerställas utan diskriminering på någon grund såsom kön eller ställning i övrigt.

Bestämmelser om fastställande av transkönade personers könstillhörighet finns i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002, ”translagen”). Syftet med att stifta en translag var att trygga transkönade personers rättigheter, eftersom den tidigare lagstiftningen saknade bestämmelser om under vilka förutsättningar en persons juridiska könstillhörighet kunde ändras så att den motsvarar personens egen uppfattning om sin könstillhörighet. Förutsättningarna för att fastställa könstillhörigheten bör ändå kontinuerligt ses över utifrån de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna. Kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga kan bedömas särskilt med avseende på personlig integritet

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 70/2015 rd

och självbestämmanderätt, medan kravet att personen ska vara ogift kan bedömas med avseende på vars och ens rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv.

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter uppmanade Finland 2012 att upphäva kraven på att en person som får sin könstillhörighet fastställd ska sakna fortplantningsförmåga och vara ogift. Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte en arbetsgrupp med uppdraget att lägga fram förslag om att stryka villkoret att en person för att få sin könstillhörighet fastställd ska sakna fortplantningsförmåga och vara ogift. Arbetsgruppen skulle därtill bedöma eventuella andra behov av ändringar av translagen och lägga fram sina förslag som grund för det fortsatta arbetet.

I enlighet med sitt uppdrag utarbetade gruppen ett utkast till en regeringsproposition med förslag om att stryka de ovannämnda kraven, vilket färdigställdes hösten 2014. Regeringen överlämnade emellertid inte propositionen till riksdagen. I sin slutrapport (SHM 23:2015) gav arbetsgruppen dessutom förslag om andra ändringar i translagen. Arbetsgruppen föreslog att man också klarlägger möjligheten att ändra lagstiftningen så att en person kan meddela eller ansöka om fastställande av könstillhörighet i befolkningsuppgifterna. Arbetsgruppen ansåg därtill att det kan vara motiverat att se över kravet på att en person ska vara myndig för att hans eller hennes juridiska könstillhörighet ska kunna fastställas och att man samtidigt bör ta ställning till hur det ska föreskrivas om föräldraskap. Arbetsgruppen hänvisade till den internationella utvecklingen i fråga om mänskliga rättigheter och till lagändringar som har gjorts eller föreslagits i andra länder i fråga om fastställande av könstillhörighet. I sina utvecklingsförslag beaktade arbetsgruppen att ändringarna kräver att frågan bedöms med beaktande av minderåriga personers bästa och rättigheter, konsekvenserna för den övriga lagstiftningen och frågor som gäller säkerställande av registerdatas pålitlighet.

I december 2014 godkände riksdagen en ändring av äktenskapslagen utifrån ett medborgarinitiativ, varmed det blev möjligt för två personer av samma kön att ingå äktenskap. I medborgarinitiativet föreslogs ändringar i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) och i translagens bestämmelser om äktenskap och registrerat partnerskap. Enligt justitieministeriets yttrande till lagutskottet går det att genomföra alla ändringar som föreslås i medborgarinitiativet i oförändrad form utan lagtekniska problem. Men eftersom det är fråga om en principiellt viktig familjerättslig reform kräver vissa detaljer en grundligare beredning.

Likabehandling tas upp i lagstiftningen bland annat i diskrimineringslagen (1325/2014) och i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986, ”jämställdhetslagen”). Könets mångfald beaktades i ändringen av jämställdhetslagen (1329/2014), som trädde i kraft den 1 januari 2015. I och med lagändringen utvidgades förbudet mot diskriminering att gälla också diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck.

Finland har också i den internationella människorättspolitiken betonat likabehandling och icke-diskriminering av personer som hör till sexuella minoriteter och könsminoriteter. I enlighet med Statsrådets redogörelse om de mänskliga rättigheterna (2014) deltar Finland i och ger sitt klara stöd till initiativ från och samarbete mellan likasinnade stater som försvarar sexuella

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 70/2015 rd

minoriteters och könsminoriteters rättigheter samt stöder internationella och lokala icke-statliga organisationer. Finland har bland annat finansierat projekt via Europarådet och med anslag för utvecklingssamarbete.

Helsingfors den 9 juli 2015

Familje- och omsorgsminister Juha Rehula